

HENTZOVÁ, Marie (též *HENZE, HENZOVÁ, HENTZOVÁ*), * 1839 Lipsko (Německo), † po 1880 ?, tanečnice, choreografka

O jejím původu a vzdělání není nic známo. Objevila se jako tanečnice v Lipsku, odkud odešla 1859 jako sólistka do vévodského divadla v Braunschweigu. V létě 1860 hostovala v Praze ve Stavovském divadle a byla tam angažována též jako sólistka spolu s druhou sólistkou Johannou Belkeovou (pod vedením choreografa Václava Reisingera). Až do otevření samostatného českého Prozatímního divadla v listopadu 1862 a ještě v prvních jeho sezonách účinkovaly obě tanečnice v německých i českých představeních. 1864, po definitivním osamostatnění české scény, se H. stala první sólistkou českého souboru. V červnu 1865 a v únoru 1866 hostovala též v českých představeních v plzeňském divadle. Svě poslední vystoupení jako tanečnice absolvovala v Prozatímním divadle v září 1871. Od 1868 tam byla také baletní mistryní a uplatňovala se jako choreografka. 1868–79 vedla baletní školu pro dívky. Škola pracovala s přerušováními, v závislosti na provozních možnostech divadla. V létě 1880 končila H. pracovní smlouva a divadlo oznámilo, že její kontrakt nebude obnoven (podobně jako jiné smlouvy víceletých spolupracovníků české scény). 14. listopadu se rozloučila s publikem a s pražskou společností poděkováním a pozdravem v *Národních listech* a opustila Prahu; její další osudy nejsou známy.

Uplatnění H. jako sólové tanečnice i jako choreografky v Prozatímním divadle bylo dáno omezeným prostorem, jaký na malém jevišti měla baletní tvorba. (Zířidka se H. objevila jako choreografka i v jiných souborech, např. v Aréně na Smíchově, kde 1875 aranžovala operetu J. Offenbacha *Život v Paříži* s kankánem.) V denním provozu Prozatímního divadla připravila za svého pražského působení taneční výstupy pro více než osmdesát oper, operet a činohr. Větší možnosti se pro balet otvíraly pouze při představeních výpravných her v Novém českém divadle (např. J. Verne – A. d'Ennery: *Cesta kolem světa v 80 dnech*, 1876). Jen výjimečně uváděl balet samostatnou inscenaci, častěji se studovaly hry (operety) s tancem, nejčastěji se balet provozoval jako taneční vsuvka mezi jednotlivými akty činohry. Na samostatných tanečních výkonech H. cenila kritika dobrou techniku, kultivovanost a grácii. Jejím choreografickým kreačím bylo občas vytýkáno opakování nápadů. Připomíná se její stylově zajímavé ztvárnění role Blaženého ducha v Gluckově opěře z 18. století *Orfeus a Eurydika* vedle choreografie soudobých tanců ve Smetanově *Prodané nevěstě*. H. dotvořila taneční složku všech českých operních novinek své doby (F. Z. Skuherský: *Lora*, 1868; K. Šebor: *Nevěsta husitská*, 1870; týž: *Blanka*, 1871; L. Měchura: *Marie Potocká*, 1871; J. R. Rozkošný: *Svatojanské proudy*, 1871; B. Smetana: *Dvě vdovy*, 1874; A. Dvořák: *Král a uhliř*, 1874; týž: *Vanda*, 1876; K. Bendl: *Indická princezna*, 1877; A. Dvořák: *Šelma sedlák*, 1878).

L: Deutscher Bühnenalmanach 23, Berlin 1859, s. 23, 74, 245; Almanach des Königlichen ständischen Theaters (deutschen und böhmischen) auf das Jahr 1861, s. 15; Pilsner Zeitung 11. 11. 1865, č. 90; Pražský denník 7. 8. 1875, č. 179, s. 2; Bartoš: PD opera, rejstřík a zvl. s. 208–210; L. Hájek, Paměti Augustina Bergra, 1942, s. 19, 20, 25, 28, 32; B. Brodská, Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945, 2006, rejstřík; V. Štěpán – M. Trávníčková, Prozatímní divadlo 1, 2006, zvl. s. 725–728; 2, 2006, zvl. s. 76, 187; J. Ludvová a kol., Hudební divadlo v českých zemích. Osobnosti 19. století, 2006, rejstřík, a zvl. s. 189–190; http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Hentzov%C3%A1,_Marie (se soupisem choreografií a další literaturou, stav k 9. 9. 2020).

P: NA, Praha, Policejní ředitelství, Konškrupce I, karton 172, obr. 729; Divadelní ústav, Praha, dokumentace; NM, Praha, Divadelní oddělení, Cedule Stavovského divadla (1861–1862).

JITKA LUDVOVÁ

HENZL, Vladimír, * 2. 9. 1910 Brčko (Bosna a Hercegovina), † 31. 3. 1978 Praha, spisovatel, překladatel, účastník 2. odboje Pocházel z rodiny poštovního úředníka, který služebně pobýval v Bosně a od 1919 působil jako poštmistr v Bílovicích nad Svitavou. H. navštěvoval brněnské reálné gymnázium, od 1922 studoval v Bratislavě, kde 1929 maturoval a poté absolvoval Právnickou fakultu Univerzity Komenského (1933 JUDr.). Jako státní stipendista si doplňoval vzdělání na univerzitě v Grenoblu a na King's College v Londýně. 1935 praktikoval u Krajského soudu v Bratislavě, od 1936 pracoval v oddělení pro Společnost národů ministerstva zahraničí. 1937 byl jmenován zástupcem konzula v Krakově. 1939 se podílel na založení první československé vojenské jednotky v zahraničí, které velel pplk. Ludvík Svoboda. Před sovětským zábohem části polského území v září 1939 se mu podařilo odcestovat přes baltské a skandinávské státy do Velké Británie, kde do května 1940 pracoval v kanceláři E. Beneše jako referent. V červnu 1940 přešel do československého vojska ve Francii, po pádu Francie se přes Portugalsko a severní Afriku vrátil do Velké Británie. V dubnu 1945 byl zařazen k ministerstvu zahraničí a jako zástupce vlády ČSR vedl hospodářská jednání v USA a Kanadě, od září v Sovětském svazu, Rakousku, Švýcarsku a několika dalších evropských zemích. 1946 se oženil. 1951 byl z funkce legačního rady ministerstva zahraničí přeřazen jako ředitel do pražské pobočky bratislavských Chemických závodů Jiřího Dimitrova. 1969 byl odborným poradcem prezidenta L. Svobody, od 1970 vedl pražské zastoupení chemického koncernu Hoechst AG.

Jako spisovatel debutoval již před válkou básněmi a povídkami, otiskovanými v Krakově. Po vypuknutí války publikoval v Londýně. Pod krycím jménem Jan Kolovrat se pokusil o román z doby mnichovských událostí *Čvero počasí* (1943) a sbírku povídek ze života zahraničních vojáků *Vojín Václav Pišout a spol.* (1945). Od počátku šedesátých let uveřejňoval dobrodružné romány pro mládež, inspirované skutečnými událostmi, k nimž připojoval závěrečné faktografické přehledy (*Dobrodružství doktora Haiga*, 1962; *Zátoka pirátů*, 1966). Z historické reality vycházely jeho špionážní romány o boji

britské Intelligence Service s nacisty (*Přiznejte se, kapitáne*, 1967; *Alibi mrtvého*, 1970). Populárně-naučná kniha *Umělý svět* (1963) popsala významné chemické objevy a životní osudy chemiků. Velkou část H. tvorby tvořily překlady převážně dobrodružné četby určené chlapcům. Užíval pseudonymů Vladimír Černý, Vladimír Dvorecký a Vladimír David. Z angličtiny převedl např. prózy B. Appela, E. Hillaryho *Na vrcholu Mount Everestu*, F. B. Harta *Gabriel Conroy*, E. Ferberové *Cimarron*, E. A. Poea *Zlatý skarabeus*, či knihy R. L. Stevensona, J. F. Coopera, A. C. Doyle, W. Scotta, E. Salgariho. Přetlumčil také populární knížku J. Klapky Jeroma *Tři muži ve člunu, o psu nemluvě* (1957). V českém prostředí se mu podařilo načas oživit Cooperovo dílo. Sporadicky překládal ze srbštiny (D. Čosić, J. Ribnikarová).

L: LČL 2/1, s. 144–145 (s bibliografií a další literaturou); I. Adamovič, Slovník české literární fantastiky a science fiction, 1995, s. 88; cs.wikipedia.org (stav k 13. 3. 2020); <http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/H/Henzl-Vladimir.htm> (se soupisem překladů, stav k 13. 3. 2020).

MARTIN KUČERA

HEPNAROVÁ, Olga, * 30. 6. 1951 Praha, † 12. 3. 1975 Praha, *pachatelka hromadné vraždy*

Dcera bankovního úředníka Antonína H. a zubní lékařky Anny H. Od dětství se potýkala s kázeňskými a psychickými problémy. Po pokusu o sebevraždu 1964 byla hospitalizována na psychiatrické klinice v Praze (u prof. V. Vondráčka), poté se léčila v Opařanech na Tábořsku. 1966–69 se vyučila knihařkou v polygrafickém podniku Tomos. 1970–73 pracovala jako řidička v pražské Správě pošt a telekomunikací a později v Pražských komunikacích. 1970 se dopustila prvního trestného činu, když úmyslně podpálila chalupu svých rodičů na Náchodsku. Stupňující se psychické obtíže a osobní konflikty se pokusila řešit návštěvou psychiatra, kde se nesetkala s pochopením. Frustrovaná se rozhodla „pomstít společnost“. Vypůjčila si nákladní automobil Praga RN, s nímž 10. 7. 1973 vjela v holešovické ulici Obránců míru (dnes Milady Horákové) nedaleko Strossmayerova náměstí na přeplněný chodník. Tři osoby zemřely přímo na místě, dalších pět pak v nejbližších hodinách, dnech či týdnech, téměř dvacet lidí utrpělo zranění. Byla zadržena a k úmyslnému činu se přiznala. Příprava soudního přelíčení, včetně opakovaného pachatelčina psychologického a psychiatrického zkoumání, trvala do dubna 1974. Obžalovaná neprojevila sebemenší lítost a byla Městským soudem v Praze odsouzena k trestu smrti. Žádost o milost zamítl předseda federální vlády L. Štrougal (zastupující nemocného prezidenta L. Svobodu). H. byla popravena v pankrácké věznici jako dosud poslední žena v českých dějinách. Její osud reflektoval celovečerní film *Já, Olga Hepnarová* (2016, v titulní roli polská herečka Michalina Olszańska).

L: R. Cílek, Oprátka za osm mrtvých, 2014; cs.wikipedia.org (stav k 5. 6. 2020); <https://pantharei.estranky.cz/> (stav k 5. 6. 2020).

ROMAN CÍLEK

HEPNER, Josef, * 9. 6. 1892 Benešov, † 7. 3. 1965 Praha, *lékař patologický fyziolog, pedagog*

Narodil se v rodině úředníka. Po maturitě na gymnáziu na Žižkově (Praha) se zapsal na lékařskou fakultu české univerzity. H. studia přerušila první světová válka, 1914–18 vykonával vojenskou službu (MUDr. 1921). Již před promoci pracoval od 1919 jako asistent v ústavu patologické anatomie a v ústavu pro všeobecnou a pokusnou patologii, 1925 jako zástupce přednosty ústavu pro všeobecnou a pokusnou patologii. 1926 se habilitoval, 1928 byl jmenován mimořádným profesorem a přednostou ústavu pro všeobecnou a pokusnou patologii (do 1963; od 1945 název Ústav patologické fyziologie). 1933 se stal řádným profesorem a 1936/37 děkanem Lékařské fakulty UK. Za německé okupace během druhé světové války pracoval ve Státním zdravotním ústavu. 1956–63 vedl katedru patologické fyziologie, 1963 byl penzionován. Stal se zakladatelem moderní české experimentální patologické fyziologie po organizační i vědecké stránce. Zpočátku se zabýval zejména patofyziologií dýchání, později metabolickou a endokrinologickou problematikou (účinky inzulinu a adrenalinu), věnoval se též patofyziologii novotvarů.

D: výběr: Patologická fyziologie. Učebnice pro studující lékařství, 1961.

L: BSPLF 1, s. 216; LF UK 1945–2008, s. 91; Tomeš 1, s. 447; ČLČ 81, 1942, s. 656–658 (bibliografie); 91, 1952, s. 696; 101, 1962, s. 738–739; 104, 1965, s. 448; 111, 1972, s. 1224; Praktický lékař 89, 2009, s. 213–215; Československá fyziologie 11, 1962, s. 387–388.

P: Archiv UK, Praha, fond Matriky UK, i. č. 4, Matrika doktorů české Karlo-Ferdinandovy univerzity/UK IV., s. 1942; fond LF UK 1883–1953, osobní spis, i. č. 378.

PETR SVOBODNÝ

HERAIN, Jan, * 14. 5. 1848 Hořovice, † 11. 12. 1914 Praha, *archivář, historik umění, architekt*

Vystudoval nižší reálku v Příbrami, 1863–65 se v rodišti učil u stavitele A. Hartmanna, 1870–72 navštěvoval pražskou techniku jako mimořádný posluchač pozemního stavitelství a architektury. Od 1865 praktikoval u Hartmannovy firmy, od 1867 byl zaměstnán jako kreslič u stavební firmy J. Kruliše, od 1872 jako stavbyvedoucí. 1875 se oženil s vdovou Josefou Drskovou. 1876 nastoupil jako stavební inženýr u firmy pro stavbu pivovarů a lihovarů Novák a Jahn, 1884 složil stavitelskou zkoušku, 1895 se stal vrchním stavebním inženýrem a přednostou stavebního oddělení. Od 1904 do konce života pracoval jako stavební archivář města Prahy. Působil jako soudní znalec v oboru stavitelství, stal se členem kuratoria Muzea hlavního města Prahy, členem výboru Umělecké besedy, od 1892 konzervátorem vídeňské Centrální komise pro ochranu památek pro Malou Stranu, Hradčany, hejtmanství

smíchovské, hořovické a příbramské, od 1902 konzervátorem pro levobřežní Prahu a okresy Karlín, Žižkov, Smíchov, Královské Vinohrady a Kladno. 1899 byl jmenován přísedícím archeologické komise při ČAVU, 1904 jednatelem Komise pro soupis památek stavebních, uměleckých a historických města Prahy, členem vedení Jednot pro dostavbu chrámu sv. Víta, pro obnovu Anežského kláštera nebo pro přestavbu Karlštejna. Byl zakládajícím členem, členem výboru a od 1896 starostou Společnosti přátel starožitností, 1901–03 členem pražského Sboru obecních starších, od 1904 jednatelem Klubu za Starou Prahu, od 1913 dopisujícím členem ČAVU a dlouhodobě zastupitelem na Malé Straně. Ve všech funkcích odváděl záslužnou práci. Založil sbírky plánů, fotografií, vedut a grafických listů v Archivu hlavního města Prahy. Jako amatérský historik se zabýval pražským stavebním vývojem a řadil se k zakladatelům pražské topografie. Faktograficky založený H. přinesl řadu objevných detailů a dílčích výsledků z pramenného studia. Od 1886 publikoval v *Národních listech*. Slovem doprovázel cykly staropražských akvarelů Václava Jansy, knižně vydal tituly *Stará Praha* (1902), *O Vyšehradě starém a novějším* (1904), *Brána Písecká či Bruska na Malé Straně v Praze* (1905), *Pražské portály* (1905), *Karlův most* (1908), *Staroměstský rynek* (s J. Teigem, 1908), *Pražské portály kostelů, paláců a patricijských domů* (1911). Přispěl k výzkumu odkazu stavitelů Benedikta Rieda z Pístova, Matěje Ondřeje Kondela, Johanna Ludwiga Krannera, malířů a sochařů Karla Škréty (studie s P. Bergnerem, 1910), Ferdinanda Maxmiliána Brokofa, Václava Vavřince Reineru nebo Josefa Malínského. H. se zabýval historií jednotlivých staveb, přičemž průkopnický čerpal ze znalosti stavebních technologií; přispěl k základům památkové péče. Dějiny českého stavitelství zpracoval v hesle *Čechy pro Ottův slovník naučný*.

Jako stavař projektoval pivovary, např. v Mirošově, Litni, Příbrami či Litovli, vedl jejich stavbu v Praze Na Slovanech či přestavbu v Práči a ve Znojmě, navrhl pivovary v Českých Budějovicích, v Praze na Královských Vinohradech a Holešovicích. H. rozsáhlá písemná pozůstalost byla uložena v Archivu hlavního města Prahy a většinou shořela při bombardování Staroměstské radnice za květnové revoluce 1945.

L: OSN 28, s. 559; OSND 2/2, s. 1087–1088; A. B. Černý, Našemu starostovi k prvnímu desetiletí, in: ČSPSC 14, 1906, s. 2–5; týž, Ze vzpomínek na starostu J. H., in: tamtéž 22, 1914, s. 143–151; V. Vojtíšek – A. B. Černý, J. H. Obraz života, působení a vzpomínky, in: tamtéž, zvl. ot. 22, 1915; J. Pavel, Dějiny památkové péče v českých zemích v 19. století, in: Sborník archivních prací 25, 1975, s. 264–265; F. Holec, J. H., in: Archivní časopis 44, 1994, s. 223–233; J. Hoffmannová – J. Pražáková, Biografický slovník archivářů českých zemí, 2000, s. 219; Tomeš 1, s. 44; ČAVU, s. 136; NEČVUD, s. 278; SČSVU 3, s. 132; Architekti, s. 230; Slovník historiků umění, výtvarných kritiků, teoretiků a publicistů v českých zemích..., L. Slaviček a kol. (eds.), 1, 2016, s. 407–409 (s bibliografií); K. Uhlíková, J. H., in: Biografický slovník památkové péče, on-line: <http://previous.npu.cz/biograficky-slovník-pamatkaru-I/herain-jan> (s bibliografií a další literaturou, stav k 16. 3. 2020); <https://cs.isabart.org/person/19915/> (s bibliografií a literaturou, stav k 16. 3. 2020).

MARTIN KUČERA

HERAIN, Karel Vladimír, * 29. 12. 1890 Praha, † 2. 4. 1953 Praha, historik umění

Syn Antonína H. a Marie, roz. Svobodové, synovec archiváře a uměleckého historika Jana H. (1848–1914). H. maturoval na klasickém gymnáziu v Praze v Žitné ulici, 1916 absolvoval dějiny umění na filozofické fakultě české univerzity v Praze. U profesora Karla Chytila obhájil disertační práci *České malířství od doby rudolfínské do smrti Reinerovy* (knižně 1915). Od studií přispíval výtvarnými referáty a kritikami do *Českého slova a Národních listů*. 1916–18 byl na frontě. Od 1919 pracoval v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, 1934–48 jako ředitel. Od 1920 byl místopředsedou Svazu československého díla a jednatelem mezinárodní sbírky soudobého knižního umění v Uměleckoprůmyslovém muzeu. 1922–30 redigoval časopis *Výtvarné snahy*, 1920–26 *Věstník Klubu Za starou Prahu*, 1931–33 magazín *Žijeme*, 1948–50 byl členem redakční rady revue *Tvar*. 1943–47 předsedal Spolku českých bibliofilů, dlouhodobě se podílel na vedení Klubu Za starou Prahu a Kruhu pro pěstování dějin umění. V oblasti užitého umění měl jeho badatelský přínos zakladatelský význam. Pro průmyslové návrhářství prosazoval termín „ušlechtilá výroba“. V polovině třicátých let ve svých publikacích a na výstavách propagoval funkcionalistické bydlení. S Ladislavem Sutnarem a Oldřichem Starým vydal knihu *Nejmenší dům* (1931) a s L. Sutnarem a Ladislavem Žákem publikaci *O bydlení* (1932). Mimoto uveřejňoval dílčí studie k dějinám českého malířství: popularizující knížku *Josef Mánes* (1920), časopisecké profily Norberta Grunda, Antonína Gareise, Jana Balzera, Vojtěcha Preissiga, Marie Kirschnerové, Vojtěcha Hynaise (jako designéra), Vratislava Huga Brunnera, Viléma Riedla, Karla Boháčka, Vladimíra Županského, Karla Ladislava Klusáčka, Mikoláše Alše (jako grafika), Petra Dillingera, Františka Bílka (ve vztahu k chýnovskému hrncířství). Zásadní byly jeho příspěvky k historickému výkladu české porcelánové výroby a sklářství (výklad *Sklo a keramika* na mezinárodní výstavě v Paříži, 1927), českého knižního umění a umění knižní vazby, pražského nábytkářství, umělecké litiny (*Katalog výstavy uměleckých prací z litiny*, 1933). Pro pátý svazek syntézy *Dvacáté století, co dalo lidstvu* podal přehled české uměleckoprůmyslové výroby (1933). Po druhé světové válce publikoval monografii *Max Švabinský* (1945), studie o V. Preissigovi, M. Teinitzerové-Hoppeové, J. Vaňkovi a V. Južničovi. Ve třech svazcích zpracoval s F. Cimburkem, J. Halákem a Z. Wirthem *Dějiny nábytkového umění* (1948–50). Jeho posledním uveřejněným článkem byl nástin počátků pražské fotografie. H. se jako první v českých zemích zabýval historickými a výrobními předpoklady soudobého užitého umění, secesi odmítal, k dekorativismu stylu art deco byl kritický. Přípravoval cestu věcnému pojetí průmyslového designu pozdějších desetiletí.

L: OSND 2/2, s. 1087–1088; NEČVU 1, s. 255; SČSVU 3, s. 132; Tomeš 1, s. 447–448; Slovník historiků umění, výtvarných kritiků, teoretiků